

Ezt azonban – a teljesség kedvéért – tanácsos kiegészíteni más keresőszavakkal is. Ilyen pl. SAM FEDIDA neve, aki a viewdata rendszerek ismert fejlesztője, továbbá az INSAC vállalat neve, amely a viewdata angliai forgalmazásával foglalkozik. Fedida nevét a szerzői adatelemekben keressük, ennek egységes minősítője az /AU lesz:

FEDIDA:S:/AU OR INSAC (2)

A kettőspont itt a csonkolást jelöli, ugyanis a szerzőnevek írásmódja az egyes adatbázisokban eltérő lehet, ezért az alkalmazott csonkolás „kivédi” az egységesítés hiányát.

Vigyázni kell azonban arra, hogy a szerző vagy a cég nevének említése egy dokumentumban nemcsak a viewdata típusú rendszerekkel lehet kapcsolatos. Ezért a következő keresőszavakat is felvesszük a stratégiába:

TELETEXT OR TELEVISION (3)

Ezeket logikai ÉS alkalmazásával összekapcsoljuk a szerző és a cég nevével, hogy biztosan csak a témára vonatkozó információkat keresse ki a gép. Az egyes keresőkifejezésekre felírt számokat használva:

(2) AND (3) (4)

A végső keresőstratégia tehát:

(1) OR (4)

ami azt jelenti, hogy minden olyan dokumentumot kérünk, amelynek címében, referátumában vagy tárgyszavai között szerepel az (1) keresőszavainak valamelyike, továbbá azokat, amelyekben Fedida neve vagy az INSAC cég neve együtt szerepel a (3) keresőszavainak valamelyikével.

Ugyanezt a keresőstratégiát több adatbázisban, változtatás nélkül felhasználhatjuk, a SAVE SEARCH utasítás segítségével. A keresésre kiválasztott adatbázisok az elektronika, számítástechnika, informatika szakterületeire vonatkoznak, továbbá multidiszciplináris, ill. interdisziplináris jellegűek (üzleti információkat, konferencia-információkat tartalmaznak). A keresőstratégiát az INSPEC adatbázisban mint elsődleges forrásban dolgozták ki. A keresésben felhasznált adatbázisok a következők voltak:

Adatbázis az SDC rendszerben	Nyomatott megfelelője évig visszamenőleg
INSPEC	Physics Abstracts, Electrical and Electronic Abstracts, Computer and Control Abstracts	1969
COMPENDEX	Engineering Index	1970
LISA	Library and Information Science Abstracts	1969
INFORM	nincs nyomtatott megfelelője (üzleti információk)	1971
CONFERENCE	Conference Papers Index	1973

A keresés végeztével a találatok száma így alakult (a keresésre fordított számítógépidő feltüntetésével):

Adatbázis	Találatsszám	Keresési idő (óra)
INSPEC	34	0,07
COMPENDEX	6	0,02
LISA	3	0,02
INFORM	8	0,02
CONFERENCE	3	0,02

Az eredményből az látszik, hogy egy adatbázis használata esetén (még az INSPEC esetén sem) nem lett volna teljes a keresés. Az adatbázisok mindegyikéből kapott találatok nagy része releváns (van átfedés is), ami persze nem mindig esik így a SAVE SEARCH használatakor. Ha minden adatbázisban külön-külön fel kellett volna építeni a stratégiát, jóval több gépidőt kellett volna elhasználni (kézi keresés esetén talán napokat is). Az adatbázisok egységes használatának és a SAVE SEARCH lehetőségnek köszönhetően a teljességre törekvő keresés így csak perceket vett igénybe.

/VAUPEL, N.–KRATSCH, D. G.: Cross data base searching = IATUL Proceedings, Online issue, 12. kötet, 1980. p. 23–36./

(Roboz Péter)

Online kölcsönzés Grazban

A Grazi Egyetemi Könyvtár (Universitätsbibliothek Graz) sikerrel befejezte az online kölcsönzéssel kapcsolatos kísérleteit. A kísérleti szakaszban kizárólag a tanácskönyvtár kölcsönzését valósították meg. A tapasztalatok alapján a módszert átviszik a kb. 1 millió kötetes könyvtárára.

Első menetben az olvasókat ellátták olvasójeggyel, amelyet Polaroid-rendszerrel készült fényképpel és az olvasó adatait tartalmazó vonalkód etikettel (Strichcode-Etikett) szereltek fel.

A könyveket a könyv adatait tartalmazó vonalkód etikettel látták el, és pedig a borítófedélén elől fent és a borítófedél hátsó belső oldalán. A vonalkód etikettek adatainak leolvasásához ún. fényceruzát (Lichtstift) használnak.

A könyvtáros munkája a terminál előtt nagyon egyszerű. A könyvetiketten végighúzza a fényceruzát, ezzel a könyv kölcsönzéséhez vagy visszavételéhez szükséges adatok bekerülnek a számítógépbe. Ha a visszaérkező könyvre előjegyzést vesz észre a gép, hang hallatszik, és a képernyőn megjelenik: előjegyezve, és mellette

azonnal kiadja a nyomtató azt az előjegyzési lapot, amivel kiértékelik az érdekelt olvasót.

A könyvek visszaadása még ünnepnap és éjjel is lehetséges, csak a könyvet be kell tenni a könyvtár falán elhelyezett speciális gépbe, amely automatikusan regisztrálja a visszavételt.

A tankönyvek esetében különösen fontos volt annak a megoldása, hogy a hallgató bármely kiadás bármely példányát kéri, a leghamarább visszaérkezett kötetet jegyezzék elő a számára.

A késedelmes kölcsönzők felszólítását hetenként egyszer végzik, a tankönyvgyűjtemény esetében ez heti 200 felszólítást jelent. A számítógép által kinyomtatott felszólítás mellé az 1., 2. és 3. felszólítás különböző színű kísérőlevelét mellékelik.

A felszólításra visszaérkezett könyv visszavételekor a képernyőn megjelenik a napok száma, ami eltelt az 1. felszólítás óta, s ennek alapján kell a késedelmi díjat megfizetni.

A vonalkódok beolvasása a kölcsönzőjegyre azt eredményezi, hogy a képernyőn megjeleníthető az illető olvasónál lévő minden könyv, amit kikölcsönzött, hosszabbított, előjegyzett vagy felszólításra vissza kellene kapnia. Minden könyvnél azonnal leolvasható a lejáratí idő. Kívánságra az egészet azonnal ki is nyomtatja a számítógép.

A tapasztalatok szerint ez a kölcsönzési és előjegyzési módszer takarékoságot eredményez: segítségével csökkenteni lehet a beszerzendő tankönyvek példányszámát.

Jelenleg még majdnem 10 schillingbe kerül egy-egy kötet kölcsönzése, de ha az egész állományt online kölcsönzik, akkor ez 1–2 schillingre fog csökkenni.

Meg kell jegyezni, hogy az online kölcsönzésre való áttérés sok munkával jár, s csak a könyvtár dolgozóinak összefogásával és meghosszabbított műszakokkal volt megvalósítható.

A rendszer előnye, ha már az egész állományt így fogják kölcsönözni, hogy a kikölcsönzött műveket a raktárosok már eleve nem keresik majd a raktárban, és ezzel rengeteg utat takarítanak meg. A használati statisztika jobb eligazítást fog nyújtani a beszerzéshez.

A rendszer teljes kiépítése után megtörténhet a tapasztalatok átadása más könyvtárak részére, amelyek szintén áttérhetnek a rendszerre.

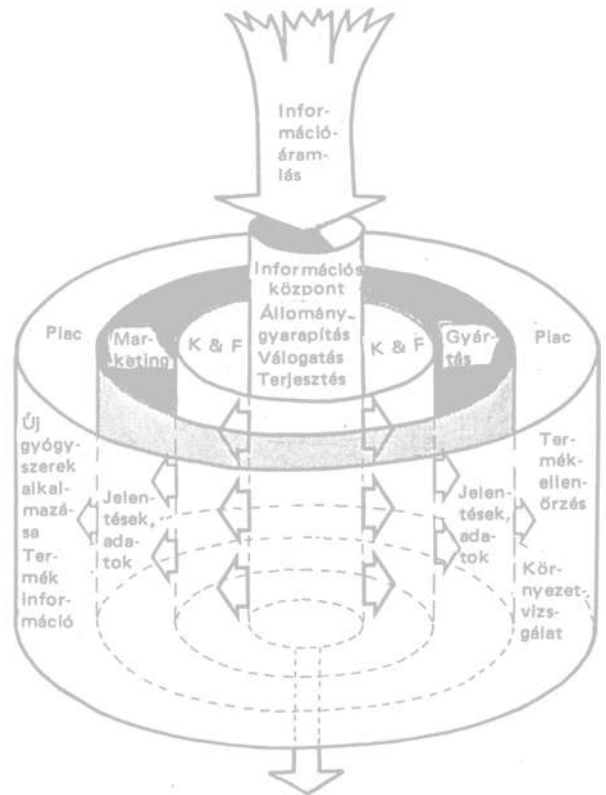
/KROLLER, F.: *Erfahrungen mit dem Online-Ausleihsystem der Universitätsbibliothek Graz. = Mitteilungen der Vereinigung Österreichischer Bibliothekare*, 34. köt. 1. sz. 1981. p. 19–29./

(Lécesné Mesterházi-Nagy Márta)

Az Astra gyógyszeripari vállalat információs központjának tapasztalatai online szolgáltatásokról

Az Astrának (Södertälje, Svédország), mint minden intenzív kutatással foglalkozó vállalatnak igen nagy szüksége van folyamatos információellátásra és információs központra. A vállalaton belül az információ útját az 1. ábra szemlélteti. Az információk először az információs központba kerülnek, ahol szakemberek kritikai elemzése és dokumentációs munkája eredményeként (2. ábra) új formában érkeznek a kutató és fejlesztő részlegekhez. A kutatások szülnék új alkalmazásokat, termékinformációkat stb. a gyártás, illetve a piac számára.

1. ábra Információáramlás kutatással foglalkozó vállalatban

Az Astra információs központja 1972-ben a MEDLINE-nal kezdte meg online szolgáltatások felhasználását, és ma már – elsősorban a SCANNET (Scandinavian Network) révén – az európai csomóponttal rendelkező összes szolgáltató vállalat (ESA, Lockheed, SDC) szolgáltatásait igénybe veszi. A hálózathoz való kapcsolódás kb. 100 adatbázis több mint 20 millió tételéhez való hozzáférést tesz lehetővé, a vállalat azonban csak húsz